

Alle-Dag-Kerk, 27 juli 2016

Voorganger: ds. Wilma Hartogsveld, Schaarsbergen

'(Ver)oordeel niet....' n.a.v. Lucas 13: 1-9

Gemeente van onze Heer, lieve mensen,

Oordelen... het hoort bij het mens-zijn. We hebben een oordeel over van alles en nog wat, we vinden iets mooi, of juist niet, boeiend, saai, moreel goed of laag bij de grond en alles daartussenin. We oordelen niet alleen over de dingen, de politiek, de samenleving, de economie, maar ook over mensen. Groepen mensen, individuen en ja, ook over onszelf. Nu kun je niet zonder oordelen. Bij alles wat er in je leven te kiezen valt moet je verschillende opties afwegen en dus een oordeel hebben over de alternatieven. Maar iedereen heeft wel eens ervaren hoe schadelijk het is om echt te veroordelen/ te worden veroordeeld als in 'afschrijven' of 'afgeschreven worden'.

Hoe bevrijdend is het wanneer je leert om met mildheid en mededogen naar jezelf en anderen te kijken. Om te denken vanuit mogelijkheden, in plaats van dingen af te schrijven. Om niet bij alles wat er gebeurt meteen je oordeel klaar te hebben, maar gewoon rustig waar te nemen en te proberen om de verschillende kanten van wat zich voordoet te bezien.

Dus ook niet meteen zoeken naar de verantwoordelijke, hoe verleidelijk het misschien ook lijkt om dat wel te doen als er narigheid in je leven of de wereld is. Als je iemand of iets de verantwoordelijkheid in de schoenen schuift, dan vermijd je wellicht de pijnlijke gedachte dat jijzelf – of de groep waar jij je toe rekent - een aandeel hebt in datgene waar je zo door bent geraakt. Oordelen kan ook een gemakkelijke manier zijn om niet te hoeven stilstaan bij het machteloze gevoel dat ons kan overvallen wanneer er weer iets verschrikkelijks gebeurt. Het kan daarbij zelfs zover komen dat we om maar niet te hoeven erkennen dat we machteloos staan tegenover veel ellende zeggen dat het 'hun eigen schuld is'. Dan hoeven we er gelukkig niets mee, behalve van een afstandje zeggen dat het toch wel erg is... Soms heb ik het gevoel dat het de laatste tijd in onze samenleving alleen maar erger wordt, het ongenueanceerde oordelen.

Maar misschien is dat van mij wel een oordeel en moet ik meer moeite doen om te begrijpen waarom sommige mensen zich soms zo hard/cynisch/ongenuanceerd uitlaten....

De menselijke mechanismes die hier allemaal achter zitten waren natuurlijk al in de tijd van Jezus. Jezus woorden duiden erop dat er tijdgenoten waren die dachten dat de slachtoffers van de bloedige politiek van Pilatus of van een instortende toren in Jeruzalem, het er op de een of andere manier zelf naar hadden gemaakt. Dit moest wel de straf van God zijn.....

Jezus ontkent dat stellig. Die mensen waren zeker niet slechter/verdienden het niet meer dan jullie, zegt hij. Oordeel toch niet over anderen, maar neem verantwoordelijkheid voor je eigen leven. Keer je af van zulke onbarmhartige gedachten, stop met het vergeldingsdenken, neem een ander niet de maat en matig je niet aan te denken dat wie dan ook lijden verdient. Want als dat zo zou zijn.... Dan zou jijzelf net zo goed aan die kant kunnen staan, want je bent niet beter dan de slachtoffers en zij zijn niet minder dan jij!

Wij mensen moeten dus maar liever niet over anderen en misschien ook niet eens over onszelf een eindoordeel hebben. Hooguit kunnen we over een bepaald gedrag oordelen dat het niet goed en zelfs afschuwelijk kwaad is, maar een mens of zelfs hele groepen mensen helemaal veroordelen of afschrijven.... Dat moeten we niet doen.

Maar dominee, hoe zit het met Gods oordeel?
'Oordeel niet opdat er niet over je geoordeeld wordt'...
'God komt het oordeel toe'

'Hij zal oordelen de levenden en de doden'

Woorden uit de Bijbel en traditie die gemakkelijk tot misverstanden kunnen leiden. Namelijk tot een beeld van God als een soort barse rechter die streng zijn vonnis uitspreekt. Een godsbeeld dat gemakkelijk kan leiden tot een soort vergeldingsdenken dat volgens mij ver verwijderd is van de liefdevolle God die in de Bijbel tot ons komt. Dat soort denken kan zelfs leiden tot extremisme waarin 'god' uiteindelijk wordt misbruikt om eigen terreurdaden goed te praten alsof het Gods wil zou zijn dat mensen worden gedood en gemarteld. Ook onze eigen christelijke traditie heeft hiervan helaas treurige voorbeelden in de geschiedenis.

Jezus schetst hier een heel ander beeld van God. In de gelijkenis die we net hoorden vergelijkt hij God met een liefdevolle en zorgzame hovenier die een vijgenboom verzorgt. Drie jaren geen vruchten. Maar de wijngaardenier geeft het niet op en geeft de boom opnieuw een kans.

De vruchteloosheid wordt in de Bijbel gelukkig eerlijk benoemd.

Ook toen al slaagden mensen er niet in een rechtvaardige samenleving te bouwen waarin ook de arme, de weduwe en de vreemdeling niet tekort wordt gedaan. De profeten en ook Jezus hielden het volk een spiegel voor en wezen erop hoe vruchteloos een leven is waarin ieder alleen maar aan zichzelf denkt en Gods weg van vrede en gerechtigheid wordt verlaten. Een leven waarin mensen naar een ander wijzen om te zeggen wat er op hem of haar allemaal is aan te merken.

Kijk maar liever naar jezelf, zegt de Bijbel..... wie zonder zonde is werpe de eerste steen.... Verbeeld je nu maar niet dat jij beter bent omdat je het toevallig wat beter hebt getroffen in het leven...

De dorheid en de vruchteloosheid van mensen wordt in de Bijbel niet ontkend of glad gestreken.... Maar steeds komt dan toch ook naar voren dat er zelfs in de dorste woestijn toch mogelijkheden tot groei zijn. Het begint waar mensen de moeite nemen elkaar echt te zien, te leren kennen, te verstaan..... elkaar het gevoel geven: jij mag er zijn al ben je heel anders dan ik.

En het uiteindelijke oordeel waarover we toch ook in de bijbel lezen?

We leven in een doe-het-zelf-samenleving'. Het gevoel van 'ik maak zelf wel uit wat goed is en wat niet' is sterk. Maar alleen zelfoordeel kan niet het antwoord zijn op het diepe menselijke verlangen naar gezien worden, recht gedaan worden. We hoeven alleen maar te denken aan degenen die naamloos ten onder gingen en gaan in onze wereld. De priester in Frankrijk die tijdens de mis bruut wordt vermoord.....

Of de oorlogsmisdadiger die weggkomt met zijn daden en tevreden blijft met zijn denkbeelden.... Blijft het slachtoffer dan altijd slachtoffer en heeft het kwaad dan toch het laatste woord?

Is er dan geen enkel oordeel buiten dat wat ieder individu zelf vindt?

Dat geloof ik niet. Diep in ons mensen zit het besef dat het leven heilig is. Dat het niet okay is dat deze wereld voor zovelen een onveilige onwelkome plaats is.... Dat diepe besef raakt aan wat wij God noemen.

En als het in de Bijbel gaat over het oordeel van God, dan gaat het hierom. Ieder mens zal geoordeeld worden. Dat wil zeggen, ieder mens wordt gekend en erkend in wie hij is en wat hij doet. Ieder van ons doet ertoe. Al ziet niemand je staan, God ziet je. Het maakt dus uit hoe je leeft. Geen leven – hoe kort ook en hoe onbetekenend misschien in de ogen van mensen – is te onbelangrijk om gezien en erkend te worden. Dat maakt het leven per definitie zinvol. Goddank is degene die het uiteindelijke oordeel toekomt de Barmhartige zelf...

Amen